

Järvilinnut matkailun myötätulessa

Linnustoraportti
Puruvesi

Pohjois-Karjalan
luonnonsuojelupiiri ry.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Järvilinnut matkailun myötätuulessa, jatkohanke

Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry

LINNUSTORAPORTTI, PURUVESI

JOHDANTO

Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri toteutti vuosina 2008–2010 hankkeen, jossa kartoitettiin Pielisen ja Oriveden selkävesilinnustoa. Tämä linnustoraportti on osa Järvilinnut matkailun myötätuulessa vuosina 2011–2012 toteutettua jatkohanketta, jossa kartoitettiin Höytiäisen ja Puruveden selkävesilinnuston nykytilaa. Raportti on tarkoitettu osaltaan edistämään sitä työtä, jolla turvaamme Puruveden luonnon arvojen säilymistä nyt ja tulevaisuudessa.

TAVOITTEET

Linnustokartoituksen tavoitteena oli selvittää Puruveden arvokkaimmat pesimäluodot ja luotosaaret Pohjois-Karjalan maakunnan osalta. Lajistollisesti kartoitus painottui yhdyskunnissa pesiviin lajeihin: *selkälokki*, *naurulokki*, *pikkulokki*, *kalalokki*, *harmaalokki*, *kalatiira* ja *lapintiira*. Myös monet vain yksittäin pesivät lajit huomioitiin, kuten esimerkiksi *kuikka*, *tukkakoskelo* ja *laulujoutsen*. Linnustokartoituksen tavoitteena oli tuottaa riittävä tieto niin, että kartoituksesta aiheutuva pesintöjen häirintä jäisi mahdollisimman vähäiseksi. Siitä johtuen lintujen ja lajien määrät ovat esitetyillä kohteilla todellisuudessa suurempia kuin mitä tässä selvityksessä on todettu. Useiden pesimälajien havaitseminen olisi edellyttänyt maihinnousua lähes jokaiselle luotosaarelle.

AJANKOHTA

Linnustokartoitus tehtiin vuonna 2012, lisäksi muutamalle kohteelle tehtiin tarkastuskäynti jo kesällä 2011. Kartoitukset aloitettiin toukokuun lopulla ja viimeiset maastokartoitukset tehtiin heinäkuun lopulla. Kartoituksia tehtiin kaikkina vuorokauden aikoina.

KARTOITUS- JA PESIMÄOLOSUHTEET

Vuosi 2012 oli erittäin sateinen ja tuulinen. Olosuhteet kartoituksille ja lintujen pesinnöille olivat suhteellisen huonot. Pesimäkaudella 2012 Puruveden vedenpinnan taso oli poikkeuksellisen korkealla. Puruveden vedenkorkeutta ei havainnoida säännöllisesti viranomaisten toimesta. Järven vedenkorkeus noudattaa suunnilleen Saimaan Pihlajaveden vedenkorkeutta. Pihlajaveden vedenkorkeus oli kesällä 2012 noin 50 cm pitkäaikaisen keskiarvon yläpuolella. Loppukesästä syksyyn vedenpinta nousi vielä noin 10 cm. Korkea vedenpinnan taso häiritsi pesintöjä useilla kohteilla. Esimerkiksi liitteessä 1

esitetyillä kohteilla 4 ja 8, Koivuluoto ja Tiirosaari, vesi valtasi osan luotosärkkien pesimäalueista (kuvat 4c ja 7). Myös monet lintujen lepäily- ja ruokailualueet olivat veden alla. Esimerkiksi keskisellä Hummonselällä sijaitseva Mantsin luoto, jossa joinakin vuosina on jopa telttailtu, oli nyt kokonaan veden alla. Puruvedellä havaittiin suhteellisen vähän pesiviä kuikkia. Muninta ja haudonta-aikana nouseva vedenpinta on erityisen haitallinen kuikkien pesinnöille.

MENETELMÄT

Kartoitus tehtiin pääosin veneellä liikkuen, kiikaria käyttäen. Parimäärien arvioinnissa käytettiin apuna myös valokuvausta. Muutamilla kohteilla noustiin maihin. Pääsääntöisesti tyydyttiin tarkkailemaan kohteita kauempaa häirinnän minimoimiseksi. Useille kohteille tehtiin vähintään kaksi kartoituskäyntiä eri lajien pesintöjen aloitukset huomioiden.

KATTAVUUS

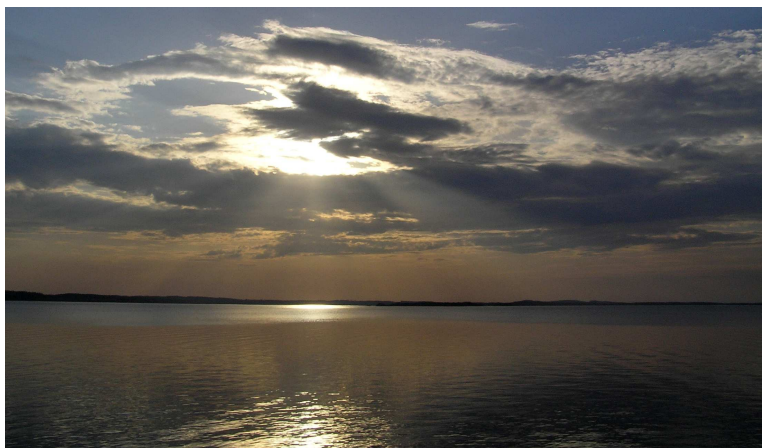
Tavoitteet huomioiden voidaan kartoituksen alueellista kattavuutta pitää hyvänä. Kaikki Puruveden Pohjois-Karjalan maakunnan puolella sijaitsevat selkävesien luodot ja luotosaaret kartoitettiin. Myös suurten saarien rantoja kartoitettiin ja kartoitus kattoi osin myös pienempiä lahtialueita.

ARVOKKAAT KOHTEET

Seuraavat kohteet (1.-10.) ovat Puruveden tärkeimpiä lintuluotoja ja luotosaaria. Kohteet on esitelty tarkemmin liitteessä 1 ja kartat ovat liitteessä 2. Liite 1 sisältää tiedot kohteen sijainnista, yleiskuvauksen kohteesta, linnustotiedot, ohjeita linnuston tarkkailuun ja suositukset suojelun edistämiseksi. Jokaisesta kohteesta on esitetty myös kuva tai kuvia. Kohdekuvauksissa on esitetty kohteella pesivien lintujen parimäärän minimiarvio.

Kohteiden pinta-alat vaihtelevat aareista muutamaan hehtaariin. Yleisesti voidaan todeta, että kaikki tässä esitetyt linnustokohteet ovat pinta-alaltaan niin pieniä, ettei niillä ole rakennusoikeutta eikä metsätaloudellista merkitystä. Tässä selvityksessä on käytetty nimitystä, joka on merkitty Kansalaisen karttapaikan peruskarttataseen aineistoon.

1. Vakankallio
2. Tuhkaluoto
3. Kärjäkallio
4. Koivuluoto
5. Levonluoto
6. Sieraluoto
7. Tiironlinna
8. Tiirosaari
9. Koivusaari
10. Mäntyniemi

Puruvesi, Hummonselkä

LEPÄILYALUEET

Monilla luodoilla on merkitystä myös järvilintujen lepäilyalueina. Puruveden kallioluodot ja kivikko-sorariutat toimivat niin pesimättömien kuin muutolla levähtävienkin lintujen lepäilypaikkoina. Esimerkiksi Tiirisaaren särkillä levähtää vuosittain monipuolinen lajisto kahlaajia. Saarien ja luotojen merkitys lintujen lepäilyalueina korostuu, koska järven mannerrannat ovat suhteellisen täyteen rakennettuja.

YLEISTÄ

Tässä selvityksessä tarkasteltiin lähinnä Puruveden selkävesillä sijaitsevien luotojen ja pienten saarien merkitystä pesimälinnustolle. Puruveden pohjois- ja eteläosien matalilla lahtialueilla sijaitsee useita merkittäviä lintujen pesimäalueita, muun muassa Ketolanlahti ja Mehtolanlahti-Ristilahti. Näillä kohteilla pesivät muun muassa kaulushaikarat ja ruskosuohaukat. Poroniemen- ja Ruokkeenlahden alueilla on vahva härkälintukanta, alueella havaittiin ainakin kymmenen pesivää paria. Puruvesi ohjaa myös arktisten lintujen muutttoa. Järven eteläosien niemistä on havaittu syksyisin yhden päivän aikana jopa 100 000 muuttavaa hanhea. Keväällä Puruvedellä on havaittu yhden päivän aikana jopa tuhat muuttavaa kuikkalintua. Myös alleja ja mustalintuja havaitaan tuhansittain muuttoaikoina. Puruvedellä havaitaan vuosittain myös monia harvinaisia lintulajeja. Järvellä on havaittu muun muassa suula, jonka pesimäalueet sijaitsevat pohjoisilla merialueilla.

Häirityksi tullut härkälintu peittää munansa monen muun vesilinnun tavoin. Usein häirintä tapahtuu niin nopeasti ja yllättäen, että emolla ei jää aikaa suojata munia. Suojaamattomat munat ovat helppo saalis esimerkiksi variksille ja supikoirille.

Joensuussa 2012
Heikki Pönkkä
sähköp. jyrki7@luukku.com
puh. 0405430011

LIITE 1

Kohde 1 Vakankallio

Paikka Vakankallio, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6865193 E 643435	Kunta Kesälahti
--	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Kohde on pinta-alaltaan vajaan 20 aarin suuruinen avoin ja paljas kallioluoto. Avoimella luodolla kasvaa muutama mänty. Luodon N-osassa on heinäkasvustoa ja rannoiltaan luoto on suhteellisen jyrkkä.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 4 paria, kalalokki 10 paria, selkälokki 3 paria, naurulokki 325 paria, kalatiira 20 paria, tukkakoskelo 1 pari.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Lintuluodon elämää voi tarkkailla 150-200 metrin etäisyydeltä. Poikasten kuoriuduttua linnut ovat herkempiä häiriölle. Harmaalokit ja selkälokkit aloittavat pesinnän selvästi aikaisemmin kuin esimerkiksi kalatiirat. Luodolla riittää poikasia kesäkuun alusta pitkälle heinäkuuhun. Luodon rantavedet ovat suhteellisen syvät, kiikaria apuna käyttäen tarkkailu myötävalon puolelta onnistuu hyvin.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde on houkutteleva retkikohde ja riskialtis häirinnälle. Tämän arvokkaan linnustokohteen pesimärauhan varmistamiseksi tulisi kohteelle sijoittaa pesimäaikaisesta liikkumisrajoituksesta kertovat opastaulut. Vuonna 2011 kohteella ei havaittu kuin yksi harmaalokki- ja selkälokkipari. Todennäköisin syy pesintöjen epäonnistumiseen oli ihmisen aiheuttama häiriö.

Kuva(t) 1a, 1b, 1c, 1d	Kohdenumero kartalla 1
----------------------------------	----------------------------------

Kuva 1a.

Kuva 1b.

Kuva 1c.

Kuva 1d.

Kohde 2 Tuhkaluoto

Paikka Tuhkaluoto, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6866444 E 642314	Kunta Kesälahti
---------------------------------------	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Vajaan 10 aarin suuruinen matalarantainen ja osin kivikkorantainen luoto. Kohteella kasvaa koivuja ja pajuja. Luodon rannat ovat osin kaislikkoiset ja luoto on suhteellisen tiheäk kasvustoinen.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 2 paria, selkälokki 4 paria, kalalokki 5 paria, kalatiira 2 paria, tukkakoskelo 2 paria, kuikka 1 pari

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Linnut ovat tottuneet lähistöllä liikkuviin veneisiin. Noin sadan metrin etäisyydeltä kulkenut uisteluvene ei aiheuttanut häiriötä luodon linnustolle. Kohteella on peittävää kasvustoa, joka vaikeuttaa lintujen havainnointia.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja.

Kuva(t) 2	Kohdenumero kartalla 2
---------------------	----------------------------------

Kuva 2.

Kohde 3 Kärjäkallio

Paikka Kärjäkallio, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6867294 E 637320	Kunta Kesälahti, Punkaharju, Kerimäki
---------------------------------	---	--

Kohteen yleiskuvaus

Vajaan 40 aarin suuruinen avoin kallioluoto. Luoto kohoaa jyrkkärantaisena useita metrejä vedenpinnan yläpuolelle. Kohteella kasvaa yksittäisiä mäntyjä, pinnaltaan suurimmaksi osaksi avointa kallioa. Kohteella sijaitsee historiallinen rajamerkki.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 1 pari, kalalokki 2 paria, kalatiira 10 paria, tukkakoskelo 1 pari, heinäsorsa 1 pari. Luodolla havaittiin myös levähtävä vesipääsky.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Kohteen pohjoispuolella kulkee veneväylä noin sadan metrin etäisyydellä. Linnut ovat tottuneet väylällä liikkuviin veneisiin. Häirintää aiheuttamatta kohdetta voi tarkkailla noin 150 metrin etäisyydeltä.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde on houkutteleva retkikohde ja riskialtis häirinnälle. Tunnetusti kohteelle on kohdistunut toimintoja, jotka ovat häirinneet ja tuhonneet pesintöjä. Kohteelle tulisi sijoittaa pesimäaikaista liikkumisrajoituksesta kertovat opastaulut. Pesimäaikaisten rajoitusten lisäksi kohteen ympärivuotista käyttöä tulee ohjata niin, että kohteella pesiville linnuille varmistetaan suotuisat olosuhteet.

Kuva(t) 3	Kohdenumero kartalla 3
--------------	---------------------------

Kuva 3.

Kohde 4 Koivuluoto

Paikka Koivuluoto, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6869732 E 638183	Kunta Kesälahti
---------------------------------------	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Noin 30 aarin suuruinen kivikkoinen matala luotosärkkä. Luodon koko vaihtelee vuosittain, riippuen vedenpinnan tasosta. Kapea luoto on noin 200-300 metrin pituinen, luodon lähivedet ovat karikkoiset. Kohteella kasvaa koivu- ja pajupensastoa. Kohde on rannoiltaan osin ruovikkoinen.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 5 paria, selkälokki 15 paria, kalalokki 10 paria, naurulokki 250 paria, pikkulokki 15 paria, kalatiira 10 paria, kuikka 1 pari, laulujoutsen 1 pari, tukkakoskelo 1 pari, härkälintu 1 pari. Luodolla levähtävät muuttoaikoina myös monet kahlaajat, esimerkiksi suosirrit ja lirot.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Kohdetta on turvallisinta lähestyä N-puolelta. Tarkkailuetäisyyttä on hyvä pitää vähintään noin 200 metriä.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja.

Kuva(t) 4a, 4b, 4c	Kohdenumero kartalla 4
------------------------------	----------------------------------

Kuva 4a.

Kuva 4b.

Kuva 4c.

Kohde 5 Levonluoto

Paikka Levonluoto, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6869131 E 638927	Kunta Kesälahti
---------------------------------------	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Noin 25 aarin suuruinen kivikkoinen luoto, rannoiltaan karikkoinen. Luodolla kasvaa koivuja, joista osa on pystylahopuita ja muutama mänty. Kohteella on runsaasti myös pajupensaita ja aluskasvustoa.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 10 paria, selkälokki 6 paria, kalalokki 10 paria, kalatiira 25 paria, kuikka 1 pari.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Luodon ympäristö on matala ja karikkoinen. Tarkkailu onnistuu parhaiten N-puolelta. Tarkkailuetaisyyttä on hyvä pitää noin 200 metriä. Linnut häiriintyvät herkemmin paikallaan olevasta veneestä, kuin hiljaa liikkuvasta veneestä. Suoraan kohdetta lähestyvä vene aiheuttaa myös herkemmin häiriötä.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja.

Kuva(t) 5	Kohdenumero kartalla 5
---------------------	----------------------------------

Kuva 5.

Kohde 6 Sieraluoto

Paikka Sieraluoto, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6868437 E 639377	Kunta Kesälahti
--------------------------------	---	--------------------

Kohteen yleiskuvaus Rannoiltaan kivikkoinen noin 5 aarin suuruinen luoto. Luodolla kasvaa koivu- ja pajupensastoa.
--

Kohteen linnusto Pesivinä: Harmaalokki 4 paria, selkälokki 4 paria, kalalokki 10 paria, kalatiira 5 paria.
--

Ohjeita linnuston tarkkailuun Tarkkailu onnistuu parhaiten luodon E-puolelta noin 200 metrin etäisyydeltä. Luodon lähivedet ovat matalat ja osin karikkoiset.

Häiriötekijät / suojelutarve Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja.
--

Kuva(t) 6	Kohdenumero kartalla 6
---------------------	----------------------------------

Kuva 6.

Kohde 7 Tiironlinna

Paikka Tiironlinna, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6867572 E 642913	Kunta Kesälahti
---------------------------------	---	--------------------

Kohteen yleiskuvaus

Rannoiltaan kivikkoinen vajaan 10 aarin suuruinen luoto. Luodolla kasvaa koivuja ja vähän pensaskasvustoa. Kohde on kasvustoltaan suhteellisen avoin. Kohteen lähivedet ovat matalat.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 2 paria, selkälokki 1 pari, kalalokki 2 paria.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Kohde ei ole kiinnostava linnuston tarkkailuun.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja. Viereisellä Tirosaarella tapahtuva liikkuminen voi häiritä myös tämän kohteen pesimälinnustoa. Kohteella on pesinyt aikaisemmin huomattavasti suurempi määrä lintuja.

Kuva(t) 7 (kohde taustalla)	Kohdenumero kartalla 7
--------------------------------	---------------------------

Kuva 7.

Kohde 8 Tiirosaari

Paikka Tiirosaari, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6867941 E 642847	Kunta Kesälahti
---------------------------------------	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Kohde on noin neljän hehtaarin suuruinen ”riuttasaari”. Saaren keskiosissa kasvaa yhtenäinen mäntymetsä. Saaren eteläosassa on vajaan puolen kilometrin pituinen sorariutta, jolla kasvaa harvakseltaan pieniä koivupensaita. Osissa riuttaa on myös hienojakoisempaa (hiekkaista) maa-ainesta. Kohteen pohjoisosassa sijaitsee reilun hehtaarin suuruinen ”lampi”. Poikkeuksellisen korkealla olevan vedenpinnan aikana lampi on yhteydessä järveen. Kohteen pohjoisosa on kivikkoinen. Metsäisten alueiden kenttäkerros on voimakkaasti kulunut ihmistoimintojen vaikutuksesta. Kohteella on useita ”villejä” rakennelmia, nuotiopiiri pöytineen, pressusauna ja riukula. Kohteen lähivedet ovat matalat ja osin kivikkoiset.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Harmaalokki 1 pari, kalalokki 4 paria, kalatiira 2 paria, tukkakoskelo 2 paria. Muuttoaikoina luodon riutoilla levähtää monet kahlaajat, esimerkiksi lirot, suosirrit, suokukot, tundrakurmitsat ja karikukot.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Kohteen linnusto on keskittynyt riutta-alueelle ja pohjoisosassa sijaitsevan lammen rannoille. Riutalla liikkuminen aiheuttaa suuren riskin alueella pesiville linnuille. Kohteen linnustoa on parasta tarkkailla veneestä käsin. Tarkkailuetaisyyttä on hyvä pitää vähintään 150 metriä. Tarkkailu onnistuu parhaiten kohteen E-puolelta.

Häiriötekijät / suojelutarve

Tiirosaari on suosittu retkikohde. Saaren nykyinen käyttö ei ole ekologisesti kestävä. Kohteelle tulisi sijoittaa pesimäaikaista liikkumisrajoituksesta kertovat opastaulut. Pesimäaikaisten rajoitusten lisäksi kohteen ympärivuotista käyttöä tulee ohjata niin, että kohteella pesiville linnuille varmistetaan suotuisat olosuhteet. Saaren luonnon huomioiminen vaatii kattavaa maankäytön ohjausta.

Kuva(t) 8a, 8b,	Kohdenumero kartalla 8
---------------------------	----------------------------------

Kuva 8a.

Kuva 8b.

Kohde 9 Koivusaari

Paikka Koivusaari, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6869538 E 644436	Kunta Kesälahti
---------------------------------------	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus

Noin 15 aarin suuruinen kivikkorantainen saari. Kohteella kasvaa pääosin mäntyjä, paikoin myös nuorta koivua. Kohteen lähistöllä sijaitsee sukellusharjoitusrata.

Kohteen linnusto

Pesivinä: Selkälokki 4 paria, kalalokki 2 paria, tukkakoskelo 1 pari.

Ohjeita linnuston tarkkailuun

Kohde ei ole erityisen kiinnostava linnuston tarkkailuun.

Häiriötekijät / suojelutarve

Kohde ei ole houkutteleva rantautumiseen. Kohteelle ei ole tarvetta laittaa liikkumista ohjaavia opastauluja. Todennäköisesti sukellustoiminnasta ei aiheudu kohteella pesiville linnuille merkittävää haittaa.

Kuva(t) 9a, 9b.	Kohdenumero kartalla 9
---------------------------	----------------------------------

Kuva 9a.

Kuva 9b.

Kohde 10 Mäntyniemi

Paikka Mäntyniemi, satama, Puruvesi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN) N 6871505 E 643794	Kunta Kesälahti
---	--	---------------------------

Kohteen yleiskuvaus Kohde on sataman aallonmurtajaksi rakennettu maavalli. Penkereellä on pituutta noin 150 metriä. Louhikkoisen penkereen päällä kasvaa matalaa koivua ja pajupensaita. Osissa pengertä on myös heinä- ym. kasvustoa.
--

Kohteen linnusto Pesivinä: Naurulokki 5 paria, pikkulokki 10 paria, kalatiira 60 paria.

Ohjeita linnuston tarkkailuun Linnut ovat tottuneet sataman liikenteeseen. Lintuja voi tarkkailla järven puolelta noin 100 metrin etäisyydeltä tai sataman laiturilta.
--

Häiriötekijät / suojelutarve Aallonmurtajan tyvelle olisi hyvä sijoittaa opaskyltti, jolla kielletään pesimäaikainen liikkuminen penkereellä. Penkereen alkuun olisi hyvä sijoittaa myös verkkoaita, joka estäisi maapetojen pääsyn pesimäkoloniaan. Verkkoaita suojaisi pesintöjä erityisesti ketun ja supikoiran aiheuttamalta tuholta.

Kuva(t) 10a, 10b	Kohdenumero kartalla 10
----------------------------	-----------------------------------

Kuva 10a.

Kuva 10b.

LIITE 2.

